

OSA; Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 10.-11.10.2024; Neuvostoraportti; Sisäasiat

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 10.-11.10.2024

Schengen-alueen yleistilanteeseen liittyen ministerit kävivät keskustelun Schengen-syklin 2024–2025 prioriteettien täytäntöönpanosta. Keskustelussa keskityttiin ulkorajavalvonnan häiriönsietokyvyn parantamiseen, joka on yksi kesäkuussa määritellyistä Schengen-syklin 2024–2025 prioriteeteista. Puheenvuoroissa korostettiin vahvojen ulkorajojen tärkeyttä. Esille nostettiin yhdenmukaisen rajaturvallisuuden (IBM) merkitys ja ulkorajoilla tehtävien tarkastusten kehittäminen. Lisäksi korostettiin Frontexin täysimääräistä hyödyntämistä ja ulkoisen ulottuvuuden tärkeyttä.

Neuvostossa jatkettiin keskustelua ulkoisten konfliktien seurauksista ja niiden vaikutuksista EU:hun. OSA-neuvostossa on keskusteltu säännöllisesti erityisesti Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan ja Lähi-idän tilanteen vaikutuksista EU:n sisäiseen turvallisuuteen. Käydyssä keskustelussa nousi esiin kasvaviin muuttovirtoihin sekä radikalisaatioon ja polarisoitumisen lisääntymiseen liittyvät seuraukset EU:n sisäiselle turvallisuudelle. Myös hybridi- ja kyberuhat, välineellistäminen ja sabotaasit nostettiin esiin.

Lounaalla jatkettiin keskustelua EU:n paluupolitiikan tehostamisesta. Esillä oli erityisesti turvallisuusuhkia aiheuttavien henkilöiden palauttaminen, ulkoinen ulottuvuus ja palautuksiin liittyvän EU-lainsäädännön kehittäminen. Jäsenmaat olivat sitoutuneita ja yksimielisiä, paluut on monille prioriteetti. Tulevan lainsäädännön toivottiin olevan kunnianhimoisen. Monet toivoivat kokonaisvaltaisia sopimuksia kolmansien maiden kanssa. Iso osa jäsenmaista mainitsi innovatiiviset ratkaisut paluiden tehostamiseksi. Sellaisten henkilöiden palautuksia, jotka muodostavat turvallisuusuhan, haluttiin nopeuttaa ja priorisoida.

Neuvostossa saatiin lisäksi tilannekatsaukset tietojärjestelmien yhteentoimivuuden toteuttamisesta, Schengenin säännösten täysimääräisestä soveltamisesta Bulgariassa ja Romaniassa, lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisyä ja torjuntaa koskevasta asetusehdotuksesta, ja huumausainekaupan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta. Puheenjohtaja jatkaa neuvotteluja neuvoston yleisnäkemyksen saavuttamiseksi lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisyä ja torjuntaa koskevasta asetusehdotuksesta. Tietojärjestelmien yhteentoimivuuden toteuttamiseen liittyen komissio ilmoitti, että EU:n rajanylitystietojärjestelmä (EES) on tarkoitus ottaa käyttöön vaiheittain sujuvan siirtymän varmistamiseksi.

1. Schengen-alueen yleistilanne

a) Schengen-barometri

b) Schengen-neuvoston vuotuisen syklin prioriteettien täytäntöönpano

Keskustelu; 13507/1/24 REV 1, 13866/24

Schengen-alueen yleistilanteeseen liittyen ministerit keskustelivat Schengen-syklin 2024–2025 prioriteettien täytäntöönpanosta keskittyen ulkorajavalvonnan häiriönsietokyvyn ja erityisesti rajatarkastusten laadun parantamiseen ja yhteistyön edistämiseen kolmansien maiden kanssa. Ulkorajojen häiriönsietokyvyn parantaminen on yksi kesäkuussa määritellyistä Schengen-syklin 2024–2025 prioriteeteista.

Komissio esitteli keskustelun pohjaksi päivitetyn Schengen-barometrin. Komission mukaan viimeisten vuosien aikana on saatu paljon aikaan. Schengenin hallinnointia on vahvistettu merkittävästi. Tuoreen Eurobarometrin mukaan Schengen on tärkeä EU-kansalaisille ja eurooppalaisille yrityksille. Myönnettyjen viisumien määrät ovat melkein pandemiaa edeltäneellä tasolla. Venäläisille myönnettävien viisumien osalta annettiin ohjeistus vuonna 2022, jonka jälkeen niiden määrät tippuivat merkittävästi. Myönnettyjen viisumien määrät vaihtelevat kuitenkin huomattavasti jäsenmaittain. Tähän liittyen tarvitaan yhteistä arviointia. Positiivisena kehityksenä komissio toi esiin tehostuneen tietojärjestelmien hyödyntämisen, mutta tämän osalta on kuitenkin edelleen parannettavaa. Ulkorajoihin liittyen komissio nosti esiin Frontexin merkityksen, ja totesi lisäksi, että vaikka laittomat rajanylitykset ovat vähentyneet, turvapaikkahakemusten määrät eivät ole laskeneet samassa suhteessa. Kaksi kolmasosaa turvapaikanhakijoista saapuu muualta kuin luvatta rajojen yli. Palautusten osalta määrät ovat kehittyneet positiivisesti. Palautuksiin liittyen on käynnissä temaattinen Schengen-arviointi. Viisumisäännösten 25a artikla toimii hyvin viisumipolitiikan työvälineenä, sen avulla voidaan kehittää kolmasmaayhteistyötä. Rajatarkastukset Bulgarian ja Romanian maarajoilta pitäisi poistaa. Schengen-koordinaattori on jatkanut työtä sisärajavalvontatilanteeseen liittyen. Uusittu Schengenin rajasäännöstö ja pakti varmasti auttavat, että sisärajavalvonnasta päästäisiin eroon. Sisäisen turvallisuuteen liittyen komissio nosti esiin salakuljetuksen ja huumeiden vastaisen työn sekä radikalisaation ja polarisaation. Schengen-arvioinnit tukevat hyvin Schengenin hallinnoinnin vahvistamista.

Käydyssä keskustelussa jäsenmaat korostivat vahvojen ulkorajojen tärkeyttä. Esille nostettiin yhdennetyn rajaturvallisuuden (IBM) merkitys ja ulkorajoilla tehtävien tarkastusten kehittäminen. Tässä tietojärjestelmien tehokas hyödyntäminen ja niiden yhteentoimivuus ovat keskeisessä roolissa. Frontexillä on tärkeä rooli jäsenmaiden tukemisessa ja sen mandaattia ja potentiaalia tulee hyödyntää täysimääräisesti myös kolmansissa maissa. Myös ulkoista ulottuvuutta ja yhteistyötä kolmansien maiden kanssa korostettiin. Viisumipolitiikkaa tulee hyödyntää tehokkaammin ja palautukset tulee saada toimimaan, jotta Schengen-alue voi toimia kunnolla. Tarvitaan kokonaisvaltaista politiikkaa. Useissa puheenvuoroissa kiinnitettiin huomiota myös pitkään jatkuneeseen ja yhä lisääntyvään sisärajavalvontaan. Tähän liittyen edelleen liikkuminen on saatava loppumaan ja Dublin-järjestelmä toimimaan. Myös venäläisille myönnettävien viisumien yhä suureen määrään kiinnitettiin huomiota useissa puheenvuoroissa. Ohjeistus niitä koskien on tarpeen arvioida, tarvitaan yhteinen lähestymistapa.

Suomi kiitti barometrasta ja totesi, että on tärkeää jakaa sama tilannekuva. Suomella on yli 1300 kilometriä Venäjän vastaista ulkorajaa ja korostamme vahvojen ulkorajojen merkitystä. Yhdennetty rajaturvallisuus ja tehokas tiedustelu mahdollistavat tilannekuvan kehittämisen ja ennaltaehkäisevän toiminnan. Yhteisten uusien ratkaisujen kehittäminen välineellistämistä vastaan on hyvin tärkeää. Tietojärjestelmien yhteentoimivuus tulee toteuttaa. EU:n rajanylitystietojärjestelmän (EES) käyttöönotto on hyvin tärkeää turvallisuudelle ja rajanylitysten toimivuudelle. Suomi tukee Frontexin suorituskykyjen täysimääräistä käyttöä, myös kolmansissa maissa, perusoikeuksien mukaisesti. Frontexin suorituskykyjä tulisi vahvistaa. Suomi näkee mandaatin kehittämisessä hyviä mahdollisuuksia. Pysyvää joukkoa tulisi voida käyttää joustavalla tavalla. Muuttoliikkeen ulkoiseen ulottuvuuteen liittyen ennaltaehkäisevä lähestymistapa on keskeinen. Tarvitaan tehokkaita kumppanuuksia lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa. EU-virastojen kapasiteetit tulee hyödyntää täysimääräisesti. Tämä mahdollistaa muuttoliikevirtojen paremman hallinnan ja salakuljettajien vastaisen toiminnan sekä palautusten kehittämisen. Toimiva EU:n palautusjärjestelmä toimii ennaltaehkäisevästi. Vipuvarsia tulee käyttää strategisesti ja yhtenevällä tavalla. Suomi tukee innovatiivisten ratkaisujen etsimistä EU-tasolla. Tulisi muun muassa tunnistaa turvalliset kolmannet maat turvapaikkaprosessin ja palautusten näkökulmasta.

EU:n turvapaikkaviraston, EU:n tietohallintovirasto eu-LISAn, Frontexin ja EU:n ulkosuhdehallinnon puheenvuoroissa korostuivat erityisesti ulkoinen ulottuvuus ja kumppanuudet, sekä tietojärjestelmien hyödyntäminen.

c) Yhteentoimivuuden toteuttaminen

Tilannekatsaus

Komissio ja EU:n tietohallintovirasto eu-LISA antoivat tilannekatsauksen EU:n oikeus- ja sisäasioiden tietojärjestelmien yhteentoimivuushankkeen täytäntöönpanon tilanteesta. Komissio ilmoitti, että EU:n rajanylitystietojärjestelmä (EES) on tarkoitus ottaa käyttöön vaiheittain sujuvan siirtymän varmistamiseksi. EU:n matkustustieto- ja lupajärjestelmän (ETIAS) käyttöönoton on tarkoitus tapahtua keväällä 2025.

2. EU:n palauttamispolitiikan tehostaminen

Keskustelu; 13713/24

EU:n paluupolitiikan tehostamisesta keskusteltiin työlounaalla. Esillä oli erityisesti turvallisuusuhkia aiheuttavien henkilöiden palauttaminen, ulkoinen ulottuvuus ja palautuksiin liittyvän EU-lainsäädännön kehittäminen.

Käydyssä keskustelussa jäsenmaat olivat sitoutuneita ja yksimielisiä, paluut on monille prioriteetti. Tulen lainsäädännön toivottiin olevan kunnianhimoinen. Iso osa jäsenmaista mainitsi innovatiiviset ratkaisut ja näistä paluukeskukset mainittiin useimmin huomioiden ihmisoikeudet ja yhteistyö kansainvälisten järjestöjen kanssa. Frontexin työtä arvostettiin ja toiveena oli nähdä sen osallistuvan enemmän paluusiin, minkä yhteydessä korostettiin riittäviä resursseja. Monet toivoivat kokonaisvaltaisia sopimuksia kolmansien maiden kanssa. Esitettiin selkeä toive, että kannustimia käytettäisiin takaisinottoyhteistyön parantamiseksi. Viisumipolitiikan käyttö sai laajan tuen, etenkin viisumisäännösten 25a artikla. Myös kehitys- ja kauppapolitiikka mainittiin. Sellaisten henkilöiden palautuksia, jotka muodostavat turvallisuusuhan, haluttiin nopeuttaa ja priorisoida. Muutama mainitsi paktin täytäntöönpanon ja nykyisen lainsäädännön tehokkaamman toimeenpanon. Puheenjohtaja kertoi aloittavansa työryhmätasolla keskustelut joistakin innovatiivisista ratkaisuista etenkin paluusektorilla.

3. Schengenin säännösten täysimääräinen soveltaminen Bulgariassa ja Romaniassa

Tilannekatsaus

Ministerit saivat tilannekatsauksen Schengenin säännösten täysimääräisestä soveltamisesta Bulgariassa ja Romaniassa. Neuvosto päätti sisärajatarkastusten poistamisesta Bulgarian ja Romanian vastaisilta ilma- ja merirajoilta joulukuussa 2023. Päätos sisärajatarkastusten poistamisesta Bulgarian ja Romanian vastaisilta maarajoilta edellyttää erillistä päätöstä. Bulgaria ja Romania esittelivät ulkorajojensa suojelua ja laittoman maahantulon torjuntaa koskevia toimenpiteitä, joita ne ovat toteuttaneet neuvoston joulukuussa tekemän päätöksen jälkeen.

4. Asetus lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisystä ja torjunnasta

Tilannekatsaus; 13726/1/24 REV 1

Puheenjohtaja antoi tilannekatsauksen lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisyä ja torjuntaa koskevasta asetusehdotuksesta. Neuvottelut neuvoston yleisnäkemyksen saavuttamiseksi jatkuvat puheenjohtajan laatiman kompromissiehdotuksen pohjalta.

5. Ulkoisten konfliktien seuraukset ja niiden vaikutukset EU:hun

Keskustelu; 13811/24

Kokouksessa jatkettiin keskustelua ulkoisten konfliktien seurauksista ja niiden vaikutuksista EU:hun.

OSA-neuvostossa on keskusteltu säännöllisesti erityisesti Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan ja Lähi-idän tilanteen vaikutuksista EU:n sisäiseen turvallisuuteen.

Komissio kertoi vierailustaan Ukrainaan edellisessä kuussa. Ukraina on tehnyt merkittäviä toimia sisäisen turvallisuuden sektorilla, on laadittu mm. uutta lainsäädäntöä. Vaikka konflikti on kestänyt jo kaksi vuotta, ei laittomia aseita ole juurikaan tullut EU-maihin. Lähi-itä on suuri huolenaihe. Hamasin terrori-iskusta on kulunut vuosi ja konflikti jatkuu. Jäsenvaltioissa ihmisryhmien välinen kärkeilyminen jatkuu ja radikalisoitumisen vaara on suuri. Kolmasosa EU-maista on nostanut terrorismin uhka-arviota. Asetusta terroristisen verkkosisällön leviämisen estämisestä (TCO-asetus) on hyödynnetty ja se toimii. Komissio on käynnistänyt uuden radikalisaation torjuntaan keskittyvän EU:n osaamiskeskiksen (EU Knowledge Hub). Myös Libanonin tilanteeseen pitää kiinnittää huomiota.

Käydyssä keskustelussa nousi esiin erityisesti kasvaviin muuttovirtoihin sekä radikalisaatioon ja polarisoitumisen lisääntymiseen liittyvät seuraukset EU:n sisäiselle turvallisuudelle. Myös hybridi- ja kyberuhat, välineellistäminen ja sabotaasit nostettiin esiin. On panostettava rajaturvallisuuteen ja suojauttava yritysiltä soluttautua maahanmuuttovirtoihin ja hyödyntää niitä rikollisiin tarkoituksiin. Myös infrastruktuuria on suojattava. Verkossa tapahtuva radikalisoituminen on vakava haaste ja siihen vastaamiseksi tarvitaan lisää keinoja. Terroristiseen verkkosisältöön puuttumiseksi on jo olemassa lainsäädäntö. Myös terrorismin rahoitusta on torjuttava ja tiivistettävä yhteistyötä kolmansien maiden kanssa.

Suomi totesi EU:n turvallisuustilanteessa tapahtuneen perustavanlaatuisen muutoksen. Venäjän hyökkäyssota on kestänyt jo yli 2,5 vuotta. Tulee jatkaa vahvaa poliittista, taloudellista ja sotilaallista tukea Ukrainalle niin kauan kuin se on tarpeen. Samalla ei saa unohtaa myöskään siviileille tarkoitettua materiaaliavun merkitystä. Siviileille suunnattu apua voi myös tukea sitä, että ukrainalaiset pystyvät jäämään koteihinsa. Meneillään olevien eri ulkoisten konfliktien vuoksi tulee olla varautuneita myös Eurooppaan suuntautuviin pakolaisvirtoihin ja vaikutuksiin sisäiseen turvallisuuteen. Jotta voimme vastata turvallisuushaasteisiin, on tärkeää, että lainvalvontaviranomaisilla on riittävät työkalut digitaaliseen tietoon pääsemiseksi, myös salatussa verkkoympäristössä. Ei voida myöskään poissulkea välineellistettyä maahantuloa. On tärkeää, että tähän on varauduttu EU-tason työkaluilla. Turvallisuus ulkorajoilla tulee varmistaa. Venäjään ja venäläisille myönnettäviin viisumeihin liittyen Suomi on samoilla kannoilla, kuin aamupäivän Schengen-keskustelussa puheenvuoron käyttäneet. Suomi ei ole myöntänyt turistikäytöksiä Venäjän passin haltijoille sitten vuoden 2022. On aloitettava keskustelut venäläisille myönnettävien viisumien kriteereiden kiristämisestä ja saatava yhtenäinen lähestymistapa EU:ssa. Suomi toivottaa tervetulleeksi komission suunnitelman tarkastella viisumiohjeistusta. Laajemmasta perspektiivistä katsottuna meidän tulee vahvistaa varautumistamme. Von der Leyenin poliittisissa suuntaviivoissa mainittu varautumisunioni on erittäin tervetullut aloite. Lisäksi Suomi näkee, että presidentti Niinistön tuleva raportti aiheesta tulee tarjoamaan arvokkaita näkemyksiä. Suomi kannustaa nykyistä ja tulevaa puheenjohtajaa käymään perusteelliset keskustelut varautumispolitiikastamme neuvostossa ja myös OSA-neuvostossa.

Euroopan ulkosuhdehallinto, EU:n terrorismintorjunnankoordinaattori, Europol ja EU:n turvapaikkavirasto kuvasivat ajankohtaista tilannetta ja omaa toimintaansa ja tarvittavia lisätoimia.

Puheenjohtaja totesi lopuksi, että työtä sisäisen turvallisuuden vaikutuksiin vastaamiseksi jatketaan ja ehdotti keskustelun jatkamista tarvittavista lisätoimista neuvoston työryhmissä.

6. Huumausainekaupan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunta

Tilannekatsaus; 13703/24 + COR1

Puheenjohtaja antoi tilannekatsauksen komission lokakuussa 2023 julkaiseman huumausainekaupan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa koskevan tiekartan toimenpiteiden etenemisestä. Unkari on jatkanut työtä Belgian puheenjohtajakauden työn pohjalta ja keskittyy omalla kaudellaan kymmeneen prioriteettiin. Puheenjohtaja korosti työtä eri yhteistyöfoorumeilla ja mainitsi tulossa olevan EU:n ja Latinalaisen Amerikan sisäisen turvallisuuden komitean (CLASI) kokouksen. Lisäksi puheenjohtaja nosti esiin toimet erityisesti synteettisten huumausainien uhkien torjumiseksi.

Komissio ja Euroopan ulkosuhdehallinto kertoivat omista toimistaan nostaen esiin mm. EU:n virastojen työn ja kolmasmaayhteistyön.

Lyhyessä keskustelussa nostettiin esiin erityisesti satamien turvallisuus, kolmasmaayhteistyö ja verkossa tapahtuva rikollisuus.

7. Muut asiat

a) Käsiteltävänä olevat säädösehdotukset

Puheenjohtajavaltion tiedotusasia; 13515/24

Puheenjohtaja informoi käsiteltävänä olevien säädösehdotusten tilanteesta.

b) Muuttoliike- ja turvapaikkauudistusten täytäntöönpano

Komission tiedotusasia; 14291/24

Komissio informoi EU:n muuttoliike- ja turvapaikkauudistuksen (pakti) meneillään olevasta täytäntöönpanosta. Komissio antoi kesäkuussa yhteisen täytäntöönpanosuunnitelman (CIP), johon perustuen jäsenmaat valmistelevat kansalliset täytäntöönpanosuunnitelmat (NIP) joulukuuhun mennessä. Jäsenmaakohtaiset tarvearvioinnit auttavat kansallisten suunnitelmien valmistelussa. Jäsenmailla on aikaa kesäkuuhun 2026 toimeenpanna vaadittavat toimet.

c) Digitaalisten palvelujen sisämarkkinoista annetun asetuksen (EU) 2022/2065 (digipalvelusäädös) täytäntöönpano: laitonta sisältöä koskeva raportointivelvoite

Saksan tiedotusasia; 13839/24

Saksa informoi digipalvelusäädöksen laitonta sisältöä koskevan raportointivelvoitteen soveltamisesta.

d) Alaikäisten ja nuorten rekrytointi rikollisuuteen verkkoalustojen kautta

Ruotsin tiedotusasia; 13840/24

Ruotsi nosti esiin kasvavan huolen alaikäisten ja nuorten värväämisestä järjestäytyneeseen rikollisuuteen verkkoalustojen kautta.

e) Alueellinen pelastuspalvelufoorumi (Vilna, 6. syyskuuta 2024)

Liettuan tiedotusasia; 13849/24

Liettua informoi Vilnassa syyskuussa järjestetystä ensimmäisestä ministeritason alueellisesta pelastuspalvelufoorumista, johon osallistui Pohjoismaat, Baltian maat, Puola ja Ukraina. Foorumin yhteydessä annettiin yhteinen julkilausuma.

f) EU:n ja Länsi-Balkanin oikeus- ja sisäministerien foorumi (Montenegro, 28.–29. lokakuuta 2024)

Puheenjohtajavaltion tiedotusasia; 13161/24

Puheenjohtaja informoi Montenegrossa 28.-29.10.2024 järjestettävästä EU:n ja Länsi-Balkanin oikeus- ja sisäministerien foorumista.

Suomen edustajat

Liikenne-, viestintä- ja sisäministeri Lulu Ranne ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat

Mainittu asiakohdittain

Liitteet

Viite